

Status en trends van de Belgische sprinkhanen en krekels (Orthoptera)

K. DECLEER, S. VANROOSE, R. DEVRIESE, K. HOFMANS & K. LOCK

Rode Lijst

DECLEER *et al.* stelden in 2000 een voorlopige atlas op van de sprinkhanen en krekels (Orthoptera) van België, aan de hand waarvan voorlopige Rode Lijsten voor de verschillende gewesten werden opgemaakt.

Vlaanderen

Tot op heden werden in Vlaanderen 39 inheemse soorten sprinkhanen en krekels waargenomen. 5 (13 %) daarvan zijn momenteel uitgestorven, zodat nog 34 soorten overblijven. 13 (33 %) van de overblijvende soorten staan op de Rode Lijst en zijn minstens kwetsbaar. Van de overige 21 soorten, zijn er nog 8 zeldzaam (21 %) en 12 momenteel niet bedreigd (30 %).

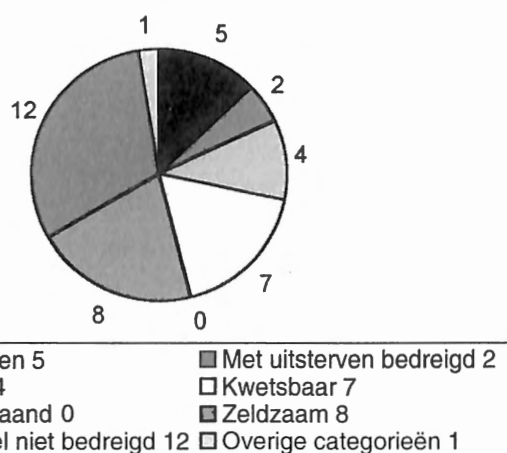

Fig. 1 – Verdeling van het aantal soorten sprinkhanen en krekels over de verschillende rodelijstcategorieën in Vlaanderen.

UITGESTORVEN

Decticus verrucivorus (LINNAEUS, 1758)
Wrattenbijter
Gampsocleis glabra (HERBST, 1786)
Kleine wrattenbijter
Locusta migratoria (LINNAEUS, 1758)
Europese treksprinkhaan
Psophus stridulus (LINNAEUS, 1758)
Klappersprinkhaan
Tetrix bipunctata (LINNAEUS, 1758)
Bosdoorntje

MET UITSTERVEN BEDREIGD

Gomphocerripus rufus (LINNAEUS, 1758)
Rosse sprinkhaan
Stenobothrus lineatus (PANZER, 1796)
Zoemertje

BEDREIGD

Gryllotalpa gryllotalpa (LINNAEUS, 1758)
Veenmol
Platycleis albopunctata (GOEZ, 1778)
Duinsabelsprinkhaan
Stenobothrus stigmaticus (RAMBUR, 1839)
Schavertje
Tetrix tenuicornis (SAHLBERG, 1893)
Kalkdoorntje

KWETSBAAR

Chorthippus mollis (CHARPENTIER, 1825)
Snortikker
Chorthippus montanus (CHARPENTIER, 1825)
Zompsprinkhaan
Metrioptera roeselii (HAGENBACH, 1822)
Greppelsprinkhaan
Oedipoda caerulescens (LINNAEUS, 1758)
Blauwvleugelsprinkhaan
Omocestus viridulus (LINNAEUS, 1758)
Wekkertje
Stethophyma grossum (LINNAEUS, 1758)
Moerassprinkhaan
Tetrix ceperoi (BOLÍVAR, 1887)
Zanddoorntje

ZELDZAAM

Chorthippus albomarginatus (DEGEER, 1773)
 Kustsprinkhaan
Chrysochraon dispar (GERMAR, 1835)
 Gouden sprinkhaan
Ephippiger ephippiger (SERVILLE, 1831)
 Zadelsprinkhaan
Gryllus campestris (LINNAEUS, 1758)
 Veldkrekkel
Leptophyes punctatissima (BOSC, 1792)
 Struiksprinkhaan
Metrioptera brachyptera (LINNAEUS, 1761)
 Heidesabelsprinkhaan
Nemobius sylvestris (BOSC, 1792)
 Boskrekkel
Omocestus rufipes (ZETTERSTEDT, 1821)
 Negertje

Wallonië

In Wallonië kwamen 48 soorten voor. 4 (8 %) daarvan zijn uitgestorven, zodat momenteel nog 44 soorten overblijven. 13 (27 %) van de overblijvende soorten staan op de Rode Lijst en zijn minstens kwetsbaar. Van de overige 31 soorten, zijn er 6 zeldzaam (13 %), 1 achteruitgaand (2 %) en 22 momenteel niet bedreigd (46 %).

UITGESTORVEN

Locusta migratoria (LINNAEUS, 1758)
 Europese treksprinkhaan
Oedipoda germanica (LATREILLE, 1804)
 Roodvleugelsprinkhaan
Platycleis tessellata (CHARPENTIER, 1825)
 Dobbelsteensprinkhaan
Tetrix ceperoi (BOLÍVAR, 1887)
 Zanddoortje

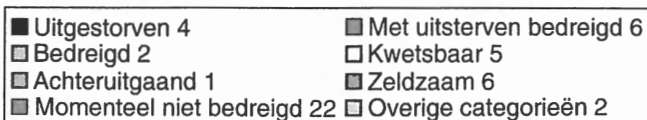
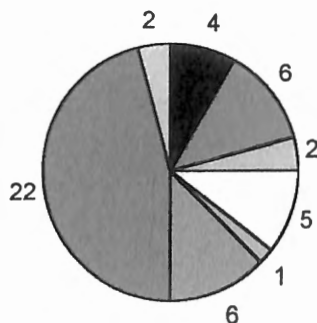

Fig. 2 – Verdeling van het aantal soorten sprinkhanen en krekel over de verschillende rodelijstcategorieën in Wallonië.

MET UITSTERVEN BEDREIGD

Decticus verrucivorus (LINNAEUS, 1758)
 Wrattenbijter
Calliptamus italicus (LINNAEUS, 1758)
 Rosevleugel
Chorthippus mollis (CHARPENTIER, 1825)
 Snortikker
Gryllotalpa gryllotalpa (LINNAEUS, 1758)
 Veenmol
Sphingonotus caerulans (LINNAEUS, 1767)
 Kiezelsprinkhaan
Stenobothrus stigmaticus (RAMBUR, 1839)
 Schavertje

BEDREIGD

Euthystira brachyptera (OCSKAY, 1826)
 Kleine goudsprinkhaan
Tetrix tenuicornis (SAHLBERG, 1893)
 Kalkdoortje

KWETSBAAR

Chorthippus montanus (CHARPENTIER, 1825)
 Zompsprinkhaan
Gryllus campestris (LINNAEUS, 1758)
 Veldkrekkel
Omocestus rufipes (ZETTERSTEDT, 1821)
 Negertje
Stenobothrus lineatus (PANZER, 1796)
 Zoemertje
Tetrix subulata (LINNAEUS, 1758)
 Zeggedoortje

ACHTERUITGAAND

?*Leptophyes punctatissima* (BOSC, 1792)
 Struiksprinkhaan

ZELDZAAM

Barbitistes serricauda (FABRICIUS, 1798)
 Zaagsprinkhaan
Chorthippus dorsatus (ZETTERSTEDT, 1821)
 Weidesprinkhaan
Chorthippus vagans (EVERSMANN, 1848)
 Steppesprinkhaan
Oecanthus pellucens (SCOPOLI, 1763)
 Boomkrekkel
Platycleis albopunctata (GÖEZ, 1778)
 Duinsabelsprinkhaan
Tetrix bipunctata (LINNAEUS, 1758)
 Bosdoortje

Verspreiding en habitat van enkele van de meest bedreigde soorten in België

Wrattenbijter / Decticus verrucivorus

De wrattenbijter bewoont overwegend droge plaatsen met schraal grasland of heide. Vroeger in ons land ook in de duinen en op kalkgraslanden. Cruciaal is de aanwezigheid van een gevarieerde vegetatiestructuur met een afwissel-

ing van open plekjes en wat hogere en dichtere vegetatie.

Zadelsprinkhaan / Ephippiger ephippiger

De zadelsprinkhaan bewoont droge, warme heidevelden met verspreid staande struiken (eik, berk, den, jeneverbes, braam, ...). De soort is er te vinden op de struiken, zowel laag tegen de grond als hoger.

Zaagsprinkhaan / Barbitistes serricauda

De zaagsprinkhaan bewoont struiken en bomen, vooral eiken en hazelaars, langs warme loofbosranden. In de valleien van de Viroin en de Molinee komt de soort daarentegen voor in thermofiele Buxusvegetaties op steile rotsachtige zuidhellingen. Ook werd ze aangetroffen in oude steengroeven, in mesofiele kalkgraslanden en op kaalslagen, zowel op kalk als op zure bodem.

Veldkrekkel / Gryllus campestris

Veldkrekels leven doorgaans in kleine populaties in warme en droge biotopen op zandige bodems, zoals schrale graslanden, wegbermen, heideterreinen, kapvlakten en schrale onkruidakkertjes. Bij verstoring trekken ze zich terug in een holletje.

Veenmol / Gryllotalpa gryllotalpa

De veenmol heeft een ondergrondse levenswijze in graslanden en moestuinen, met een voorkeur voor vochtige en humusrijke bodems.

Kalkdoortje / Tetrix tenuicornis

Het kalkdoortje bewoont droge tot vrij vochtige plekken met schaarse vegetatie. Het meest algemeen is het aan de onderzijde van kalkgraslanden, maar ook in droge rivierbeddingen met grind, kalk- en krijtgroeven, braakliggende terreinen en op open plekken in het bos. Meestal is het gebonden aan kalkbodems.

Zompsprinkhaan / Chorthippus montanus

De zompsprinkhaan bewoont mesotrofe, natte tot vochtige graslanden, doorgaans op venige bodem. Hij heeft een voorkeur voor plekken met een open en lage tot halfhoge vegetatie. De meeste vindplaatsen hebben een extensief beheer.

Steppesprinkhaan / Chorthippus vagans

De steppesprinkhaan komt in ons land vrijwel uitsluitend voor op rotsachtige, zeer goed geëxposeerde hellingen. Belangrijk is de aanwezigheid van kleine struiken. De soort kan zowel op kalk-, schiefer- als op zandgesteente worden aangetroffen. Ook bekend van verlaten steengroeven. Er zijn in ons land geen vindplaatsen bekend van heidevelden, waar dat in onze buurlanden wel het geval is noch van lichte denbossen waaraan de Franse naam ontleend werd.

Zoemertje / Stenobothrus lineatus

Het voorkeurbiotoop van het zoemertje in België zijn de kalkgraslanden, en in het bijzonder kalkgraslanden met

een open en hoofdzakelijk korte grasmat. Daarnaast kan het zoemertje ook worden aangetroffen in droge, op zink- en loodgraslanden, op schistgraslanden, in verlaten steengroeven en op heidevelden.

Schavertje / Stenobothrus stigmaticus

S. stigmaticus is bekend van de zinkgraslanden en dolomietkalkgraslanden van de Maasvallei, verder ook van droge heideterreinen en schistgraslanden. Ook leeft er nog steeds een populatie in de Belgische kustduinen en in het Brugse Houtland.

Kleine goudsprinkhaan / Euthystira brachyptera

De kleine goudsprinkhaan komt in heidevelden en kalkgraslanden voor in Lotharingen. Met name mesofiele kalkgraslanden met een vrij hoge en dichte grasmat zijn in trek. Rotsachtige kalkgraslanden worden gemeden.

Referenties

DE BRUYN, L., 2001. Soorten. In: KUIJKEN *et al.*, Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuurbehoud, Brussel, 18: 28-32.

DECLER, K., DEVRIESE, H., HOFMANS, K., LOCK, K., BARENBRUG, B. & MAES, D., 2000. Voorlopige atlas en "rode lijst" van de sprinkhanen en krekels van België (Insecta, Orthoptera). Werkgroep Saltabel i.s.m. IN en KBIN, Rapport van het Instituut voor Natuurbehoud 2000, 10: 75 pp.

Kris DECLER
Sophie VANROOSE
Instituut voor Natuurbehoud
Kliniekstraat 25
B-1070 Brussel

Rik DEVRIESE
Departement Entomologie
Koninklijk Belgisch Instituut voor
Natuurwetenschappen
Vautierstraat 29
B-1000 Brussel

Kurt HOFMANS
Entomos
Rue Roche Madoux 4
B-5660 Vierves-sur-Viroin

Koen LOCK
Laboratory for Environmental Toxicology
and Aquatic Ecology
Universiteit Gent
Jozef Plateastraat 22
B-9000 Gent